

Utbildning på forskarnivå i tvåspråkighet

Information till forskarstuderande

(uppdaterad 2009-05-12)

**Centrum för tvåspråkighetsforskning
Stockholms universitet**

Information till forskarstuderande i tvåspråkighet

Kursplan

Utbildningen följer *Allmän studieplan för Utbildning på forskarnivå i tvåspråkighet*. I denna framgår att utbildningen består av en kursdel om 90 hp (sammanlagt tre terminers heltidsstudier) och en avhandlingsdel om 150 hp (sammanlagt fem terminers heltidsstudier). Normalstudietiden är således 4 år, om studierna bedrivs på heltid. I kursdelen omfattar 52,5 hp obligatoriska kurser, medan de återstående poängen omfattar individuellt valda kurser. (För utbildning för filosofie licentiatexamen, se studieplanen, punkt 8.)

Individuell studieplan

Varje doktorand ska tillsammans med sin huvudhandledare vid början av studierna upprätta en individuell studieplan som undertecknas av dem båda. Planen revideras årligen vid läsårets början. I den individuella studieplanen fastställs både en mer långsiktig tidsplan för hela utbildningen och en mer detaljerad tidsplan för arbetet under det närmaste året. Det preciseras hur samarbetet mellan doktorand och handledare ska genomföras, bl a genom en överenskommelse avseende tidsram för inlämning av material och kommentar av detta. Vidare anges doktorandens tillgång till lokaler och övriga resurser samt ev. skyldigheter i samband med detta. Även studiefinansiering och aktivitetsgrad ska uppges i planen. Det kan observeras att Centret inte förordar en studieuppläggning där hela kursdelen läses in innan avhandlingsarbetet påbörjas. Eftersom en betydande tidsutdräkt ofta behövs för avhandlingsarbetets genomförande och mognad, uppmuntras i stället till en tidig start med avhandlingen och utspridning av kursläsning under hela eller stora delar av studietiden. Individuella variationer kan naturligtvis förekomma.

Kurser

Undervisning på sex av de sju obligatoriska kurserna, vardera om 7,5 poäng, ges cykliskt så att varje kurs återkommer ca var sjätte termin. Den närmaste cykeln planeras enligt följande:

HT 09, *Tvåspråkighet i tvärspråkligt perspektiv* (Kari Fraurud)

VT 10, *Tvåspråkighet i undervisningsperspektiv*

HT 10, *Tvåspråkighet i psyko- och neurolingvistiskt perspektiv*

VT 11, *Tvåspråkighet i samhällsperspektiv*

HT 11, *Tvåspråkighet i inlärningsperspektiv*

VT 12, *Statistik och statistisk undersökningsmetodik*

Den sjunde obligatoriska kursen *Tvåspråkighet - en forskningsmetodisk översikt* ges normalt en gång varje läsår, under höstterminen. Smärre omkastningar kan bli aktuella beroende på lärarsituationen vid Centret.

De individuellt valda kurserna bestäms i samråd med handledaren. En självklart viktig kurs, som alla doktorander uppmanas välja tidigt i utbildningen, är humanistiska fakultetens *kurs i vetenskapsteori för doktorander* (se fakultetens websida för doktorander). Studierna kan för övrigt omfatta specialkomponerade läskurser, kanske inom avhandlingens område, kurser vid andra institutioner eller de specifika kurser för forskarstuderande som ges vid Centret från tid till tid, t ex av besökande forskare eller av Centrets ordinarie personal. Exempel på sådana specifika kurser som getts under de senaste åren är *Language Assessment*, *Språkdöd och språkförlust*, *Ethnographic perspectives on literacy*.

Avhandlingen

Ämnet för avhandlingen bestäms i samråd med handledaren. Första steget i arbetet är att utarbeta en forskningsplan enligt befintlig mall. Forskningsplanen ses över årligen vid revideringen av den individuella studieplanen i samråd med handledaren. Avhandlingsarbetets konkreta utförande varierar naturligtvis mycket beroende på ämnesval och val av forskningsmetod, men det är viktigt med en öppen kommunikation om varje steg, i första hand med handledaren/-na, men också med doktorandseminariet och andra diskussionsfora.

Avhandlingen kan utformas antingen som en monografi eller en sammanläggningsavhandling. Omfånget för en monografi bör inriktas på att inte överstiga ca 200 sidor, en sammanläggningsavhandling kan omfatta färre sidor. En sammanläggningsavhandling består av minst tre artiklar/rapporter som redan är publicerade eller antagna för publicering samt en s k sammanfattning. Artiklarna ska ha ett tematiskt samband och sammanfattningen ska dels innehålla en övergripande införing i avhandlingens forskningsområde, dels en egentlig sammanfattning av de ingående artiklarna.

Avhandlingsspråket kan vara svenska eller engelska. Om avhandlingen skrivs på svenska ska den innehålla en sammanfattning på engelska och *vice versa*.

Opponent, tryckning och liknande bekostas med ett fastställt belopp från fakulteten. En del av dessa medel kan utnyttjas för språkgranskning av avhandlingen. Språkgranskning ska alltid ske om avhandlingen skrivs på ett språk som författaren inte behärskar på L1-nivå.

Innan avhandlingen kan tryckas ska både handledaren och ämnesföreträdaren ge sitt godkännande.

Avhandlingen ingår i universitetets avhandlingsserie. Universitetet har en fastställd design för pärmar, layout etc. Centrets kännemärke på pärmen, LL, får variera i färg för varje avhandling. Beslut om färgsättning tas av doktoranden i samråd med handledare och ämnesföreträdare.

Handledning

Varje doktorand tilldelas huvudhandledare och biträdande handledare i samband med antagningen, varvid doktorandens eget önskemål i största möjliga utsträckning beaktas. Huvudhandledare ska vara en av Centrets fast anställda professorer/docenter om inte mycket speciella skäl talar för en annan lösning. Valet av bihandledare i samband med antagningen sker också i normalfallet bland Centrets forskarutbildade personal, men kan till en början betraktas som preliminärt. Om avhandlingsarbetets utveckling kräver att annan expertis anlitas kan byte av bihandledare bli aktuell. För doktorand som genomför sitt avhandlingsarbete inom ett externt finansierat projekt är det oftast ändamålsenligt att projektledaren är huvudhandledare.

Det ska råda en klar ansvarsfördelning mellan huvudhandledare och bihandledare. De ska inte göra samma slags jobb. Huvudhandledaren ska ha det övergripande handledaransvaret, vilket innebär att han/hon ska följa och stödja doktorandens utbildning i alla avseenden. Framför allt har huvudhandledaren en viktig roll i att ta ställning till varje utvecklingsfas i avhandlingsarbetet. Detta innebär att doktoranden måste informera huvudhandledaren om alla viktiga beslut som han/hon tar angående teoretiska och metodiska frågor, inklusive sådana som motiveras av bihandledarens råd och kommentarer. Bihandledarens viktigaste roll är att utifrån den specialexpertis som motiverat handledarskapet ta ställning till och kommentera specifika frågeställningar som doktoranden, eller ibland huvudhandledaren, behöver dryfta. Det kan också vara fråga om att kommentera vissa textavsnitt etc. Medan huvudhandledare och doktorand bör ha regelbundna möten kan bihandledaren kallas in vid behov. Vid vissa tillfällen kan gemensamma möten med båda

handledarna vara lämpligt, men detta är ett tidskrävande arbetssätt. I stället bör ansvaret ligga på doktoranden att koordinera respektive handledares kommentarer och synpunkter och informera åt båda hållen.

Handledningen läggs upp tidsmässigt och innehållsmässigt (dvs vad som ska ske under handledningssammansamlingarna) enligt överenskommelse mellan handledaren/-na och doktoranden i den individuella studieplanen. Doktoranden har rätt att årligen utnyttja 80 av handledarnas arbetstimmar i fyra år (eller med motsvarande lägre årligt timantal under längre tidsperiod om studierna bedrivs på deltid), t ex fördelade med 60 timmar på huvudhandledaren och 20 på bihandledaren. Av dessa bör 30-40 timmar vara kontakttimmar. Denna tidsram bör användas flexibelt över åren, t ex så att mer tid utnyttjas under viktiga skeden i avhandlingsarbetet och mindre när doktoranden huvudsakligen ägnar sig åt kursläsning.

Byte av huvudhandledare kan i vissa fall av olika skäl behöva ske. Ett sådant byte kan vara beroende av såväl doktorandens som handledarens situation och kan initieras av respektive part. Formellt fattar Centrets styrelse beslut om huvudhandledarbyte.

Disputationen

När tiden för disputationen närmar sig ska ett förslag om tidpunkt för disputationen bestämmas av doktorand, handledare och ämnesföreläsare. Tidpunkten kan bestämmas först sedan lämplig opponent och möjliga ledamöter i betygsnämnden kontaktats av Centret. Doktoranden ska anmäla sin disputation till Studentbyråns handläggare av disputationsärenden. Denne ger upplysningar om huruvida den valda tiden är möjlig (inte mer än en disputation får äga rum vid en given tidpunkt inom språkvetenskapliga sektionen) samt om lämplig lokal finns tillgänglig. Även andra praktiska upplysningar om disputationen lämnas av Studentbyrån. Ämnesföreläsaren lämnar förslag om opponent och betygsnämnd till humanistiska fakultetskansliet; fakultetsnämnden fattar sedan beslut i dessa frågor.

Avhandlingen ska vara klar för spikning (dvs tryckt) senast tre veckor före disputationsdatum. Tryckningen tar minst tre veckor. För att tidsramen ska kunna hållas måste tryckeriet kontaktas i god tid. Centret anlitar normalt Elanders Gotab.

En kort manual om hur disputationen bör vara upplagd lämnas till både doktorand och opponent i samband med fakultetsbeslutet om disputationen.

Seminarier

Det finns ett kombinerat *Doktorandseminarium/Högre seminarium* i tvåspråkighetsforskning som sammanträder varannan vecka, sedan lång tid tillbaka på tisdagar kl 15-16.30. Forskarstuderande förväntas presentera sina pågående avhandlingsarbetens olika faser i genomsnitt en gång per år och få delta i seminariets samtliga sammankomster. Förutom doktorandernas presentationer består programmet i seminariet av redovisning av forskning utförd av Centrets anställda forskare/lärare och från andra institutioner inbjudna forskare. Forskarstuderande ska närvara vid seminarierna under sin studietid i en utsträckning som motsvarar aktivitetsgraden vid varje tillfälle; om studierna bedrivs på annan ort kan det vara ett alternativ att följa forskarseminarier på studieorten. Det är viktigt att doktoranderna med sitt deltagande både utnyttjar och själva bidrar till den komponent av forskningsmiljön vid Centret som seminarierna utgör. Dessa seminarier är öppna för deltagare från universitetets övriga institutioner och andra intresserade.

Vid Centret finns också en annan seminarieserie, *Internseminariet*. Detta vänder sig till Centrets forskar-/lärapersonal och doktorander. Det främsta syftet med internseminariet är att vara ett forum för diskussion av forskarnas/doktorandernas vetenskapliga texter som är ämnade för publicering, men även andra, särskilt mer övergripande ämnen, kan

tas upp här. På samma sätt som i fråga om doktorandseminarierna är ett regelbundet deltagande självklart viktigt.

Forskarluncher och forskardagar

Någon gång per termin anordnas s k forskarluncher eller forskardagar för Centrets forskare/lärare och doktorander. Här diskuteras under mer informella former allmänna ämnen som berör många, t ex frågor som tvåspråkighetsforskare ofta ställs inför i inomvetenskapliga sammanhang och i samhället i övrigt.

Konferensdeltagande

Doktoranden bör i samverkan med sin (huvud-)handledare orientera sig om aktuella nationella och internationella konferenser på sitt område samt anmäla föredrag och delta i lämpliga konferenser kontinuerligt under utbildningen. Strävan bör vara att varje doktorand presenterar sin forskning i dessa sammanhang vid tre, fyra tillfällen under utbildningens lopp. Ekonomiska medel för konferensdeltagande söks i först hand från stipendiefonder och särskilda för ändamålet avsedda anslag (se dock också nedan under rubriken ”Finansiering och ekonomi”). Doktoranden bör själv orientera sig om stipendiemöjligheter, särskilt via nätet.

Utlandsvistelse

Det är en fördel för doktoranden att vistas vid annan institution än heminstitutionen, särskilt i utlandet, under en eller två terminer av utbildningen. Val av institution bör ske med omsorg och i samråd med handledaren. Det finns särskilda fonder att söka finansiering ur för denna typ av verksamhet.

Finansiering och ekonomi

Ordnad finansiering för är en förutsättning för antagning till utbildningen. De tre finansieringsformer som förekommer är doktorandanställning, utbildningsbidrag för doktorander och annan finansiering. *Doktorandanställning* kan innehas högst motsvarande 48 månaders heltidsanställning. Vid tillträde görs avdrag för den studietid som doktoranden inte varit anställd utan haft annan finansiering. I praktiken utgår man från en bedömning av hur långt doktoranden kommit i sin utbildning och alltså hur stor del av utbildningen som återstår. Anställningen kan förlängas om det finns särskilda skäl (”ledighet på grund av sjukdom, ledighet för tjänstgöring inom totalförsvaret eller för förtroendeuppdrag inom fackliga organisationer och studentorganisationer eller föräldraledighet”). *Utbildningsbidrag för doktorander* kan vara en finansieringsform i början av utbildningen. Den som i inledningsskedet av sin utbildning haft utbildningsbidrag för doktorander har rätt att övergå till doktorandanställning ”senast när det enligt den individuella studieplanen återstår en utbildningstid som motsvarar två års utbildning på heltid till doktorsexamen”. Doktorandanställning och utbildningsbidrag för doktorander kan kombineras med viss tjänstgöring t ex i form av undervisning vid Centret. Andelen får vara högst 20% av normal anställningstid; Centret inför nu regeln att andelen i normalfallet ska vara 10%. Den sammanlagda tiden under vilken utbildningen pågår förlängs med motsvarande tid. *Annan finansiering* kan vara t ex deltidsanställning (med vilken inriktning som helst) eller sparade medel. När denna finansieringsform innebär andra åtaganden ska utbildningen kunna bedrivas minst på 50% av normal arbetstid, dvs utbildningen kan planeras pågå under längst åtta år.

Varje doktorand har rätt till ekonomiskt stöd från Centret på 15.000 kronor. Dessa medel kan användas för utgifter i samband med konferensdeltagande (om inte andra medel har kunnat erhållas), kursdeltagande på annan ort, statistikhjälp, språkgranskning av

texter skrivna på andra språk än doktorandens modersmål m m. Medlen kan användas när som helst under studietiden enligt doktorandens önskemål.

Utrustning, lokaler etc.

Doktorander som har anställning vid Centret (på doktorandanställning eller inom externfinansierade projekt) har rätt till arbetsplats vid Centret. Detta innebär även tillgång till kontorsmaterial och annat förbrukningsmaterial, kopiering, tillgång till telefon samt utnyttjande av Centrets faciliteter generellt. Anställda doktorander får som andra anställda tillgång till nyckel som går till de flesta kontor och utrymmen vid Centret samt passerkort.

Doktorander som inte har något anställningsförhållande med Centret har tillgång arbetsplats i det s k doktorandrummet. Här finns fyra datorutrustade arbetsplatser som kan användas flexibelt. (Man kan alltså inte göra anspråk på en fast plats, men det kan i praktiken bli så att doktorander som kommer till doktorandrummet regelbundet utnyttjar samma plats.) Alla doktorander har rätt att gratis kopiera material som är knutet till studierna. Nyckel till doktorandrum, bibliotek och kopieringsrum samt passerkort får utkvitteras. Samtliga doktorander är välkomna att utnyttja det gemensamma lunchrummet och delta i det dagliga gemensamma eftermiddagskaffet. Doktoranderna får också använda en personlig e-postadress vid Centret.

Statistisk rådgivning för avhandlingsarbete ges i första steget av Grazyna Bartholdson vid Centret. I vissa fall behövs mer omfattande eller kvalificerad rådgivning än vad Centret kan tillhandahålla. Doktoranden bör diskutera med sin handledare vilket behov som föreligger i varje enskilt fall och hur ev statistikhjälp utanför Centret ska finansieras (se också ovan under rubriken "Finansiering och ekonomi").

Biblioteket

Samtliga doktorander äger rätt att utnyttja Centrets bibliotek. Böcker och tidskrifter som lånas får i princip inte tas ut ur universitetet, utan får läsas eller kopieras på plats. Böcker som tas ut ur bokhyllan registreras på en lånesticka som sätts in på bokens plats.

"Praktisk" medverkan

De praktiska arrangemangen vid vissa av Centrets aktiviteter, t ex symposier, postseminarier eller andra sammankomster, bygger på solidarisk medverkan bl a av Centrets doktorander. Sålunda kan doktorander bli ombudda att hjälpa till med presentation av bokbord, kontroll av utrustning i föreläsningssalar, kaffeservering m m. Dessa uppgifter är inte påtagligt betungande; för varje doktorand kan det vara frågan om att hjälpa till vid något enstaka tillfälle per år.

Doktorandråd

Vid Centret finns ett doktorandråd där en av doktoranderna är ordförande. Doktorandrådsmöten äger rum ungefär en gång i månaden. På dessa möten behandlas såväl studerandefackliga som ämnesinriktade frågor. Doktorandernas representant i Centrets styrelse är i normalfallet doktorandrådets ordförande.

Passiva doktorander och indragning av resurser

Utbildning på forskarnivå ska bedrivas med en lägsta aktivitetsgrad på 50%. En antagen doktorand med lägre arbetsinsats betraktas som passiv. Passiva doktorander tas inte upp i Centrets årligen reviderade informationsmaterial. En passiv doktorand kan återuppta studierna, och ska då upprätta en ny individuell studieplan med utbildningsverksamhet på

minst 50%. Om denna plan sedan inte följs kan doktoranden berövas vidare handledningsresurser och andra institutionella resurser.